

Van Mooder Maas naar Grensmaas naar Maasvallei

Visie op de inrichting en natuurontwikkeling

van Nattenhoven tot Visserweert

RIVIERPARK MAASVALLEI
ONDERDEEL VAN DRIELANDENPARK

Werkgroep Nieuwe Grensmaasnatuur
September 2019

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Beschrijving Deelgebieden	4
2.1 Nattenhoven.....	4
2.2 Obbicht	5
2.3 Grevenbicht Elba	5
2.4 Grevenbicht Koeweide	8
2.5 Grevenbicht Kink	11
2.6 Schipperskerk Trierveld	12
2.7 Illikhoven – Visserweert	14
3. Recreatievisie overkoepelend	15
4. Slotwoord	16

1. Inleiding

Nu de werkzaamheden aan de Grensmaas vorderen en er zelfs al enkele deelgebieden (Nattenhoven en Illikhoven – Visserweert) worden opgeleverd door het Consortium is het de hoogste tijd om na te denken over de definitieve invulling van de gebieden. Aanleiding voor deze visie is mede de gewijzigde inrichting van het gebied Koeweide en vooral ook de wens om de gebieden voor de bewoners (en recreanten) beleefbaar en begaanbaar te houden.

In het westen vormt de Grensmaas de ader waarlangs de natuur zich in de toekomst zal ontwikkelen met daar omheen gelegen de verschillende Maasdorpen die vervolgens aan de oostkant worden begrensd door het Julianakanaal. Het is naar ons idee dan ook belangrijk om verder uit te zoomen dan alleen de Grensmaas op het gebied van recreatie, natuur en landschap.

Er is een werkgroep samengesteld met vertegenwoordigers uit de aanliggende Maasdorpen, die ook grotendeels zitting hebben in de klankbordgroep Koeweide-Trierveld.

Door deze werkgroep is contact gelegd en afgestemd met andere belangengroeperingen uit het gebied: het IVN Born-Born Land van Swentibold waaronder werkgroep Kingbeek, Federatief Verband tegen Ontgrinden, Heemkundevereniging Bicht, een groep architecten die een workshop “Grensmaas Grevenbicht” hebben georganiseerd en de Dorpsraad Grevenbicht. Zij kunnen zich allen vinden in deze visie.

Wij beschouwen dit als een goed vertrekpunt om gezamenlijk met alle partijen tot een gedegen (natuurrijke) inrichting van het gehele gebied te komen.

2.2 Obbicht

2.2.1 Oude situatie

In de bestaande situatie loopt er een voetpad bovenop de dijk aan de achterkant van de huizen gelegen aan de Maasstraat (van monument Willem van Oranje tot Schutterslokaal/Sjeetstang). Vanaf de “Sjeetstang” kon er langs de Maas worden gewandeld tot aan de Elba. Daar kon via de oude Romeinseweg (Op het Schar) via de winterdijk worden teruggelopen naar Obbicht. Dit gebied was al grotendeels in eigendom van Natuurmonumenten en werd begraasd.

2.2.2 Nieuwe situatie

De oude situatie aan de achterzijde van de huizen gelegen aan de Maasstraat en Kasteelweg is behouden zoals hierboven beschreven. De werkweg die is aangelegd om het grind van Nattenhoven te vervoeren naar de verwerkingsinstallatie in het Trierveld, blijft volgens de huidige plannen liggen. De weg zal bedekt worden met een laag klei en zal als noord-zuid passage dienen voor de grote grazers die het gebied moeten “onderhouden”. Verder dient het gebied vanaf de Sjeetstang weer toegankelijk te zijn, zodat het ommetje naar de Elba kan worden gemaakt.

2.3 Grevenbicht Elba

2.3.1 Oude situatie

Het Elba-gebied was in vroegere tijden al een winplaats voor grind maar deze grindgaten zijn toentertijd opgevuld met vervuild mijnslib. In het gebied is een mooie vegetatie ontstaan met veel plantensoorten die vaak via het Maaswater werden meegebracht. Er lagen 2 visvijvers maar die zijn in verval geraakt. Over deels verharde paden kon altijd een mooi ommetje worden gemaakt met de ingang via Heuvelsweg of Veerhuis.

Via fiets- en voetveer 't Vaerke (Grevenbicht-Rotem) is er verbinding met de Belgische zijde.

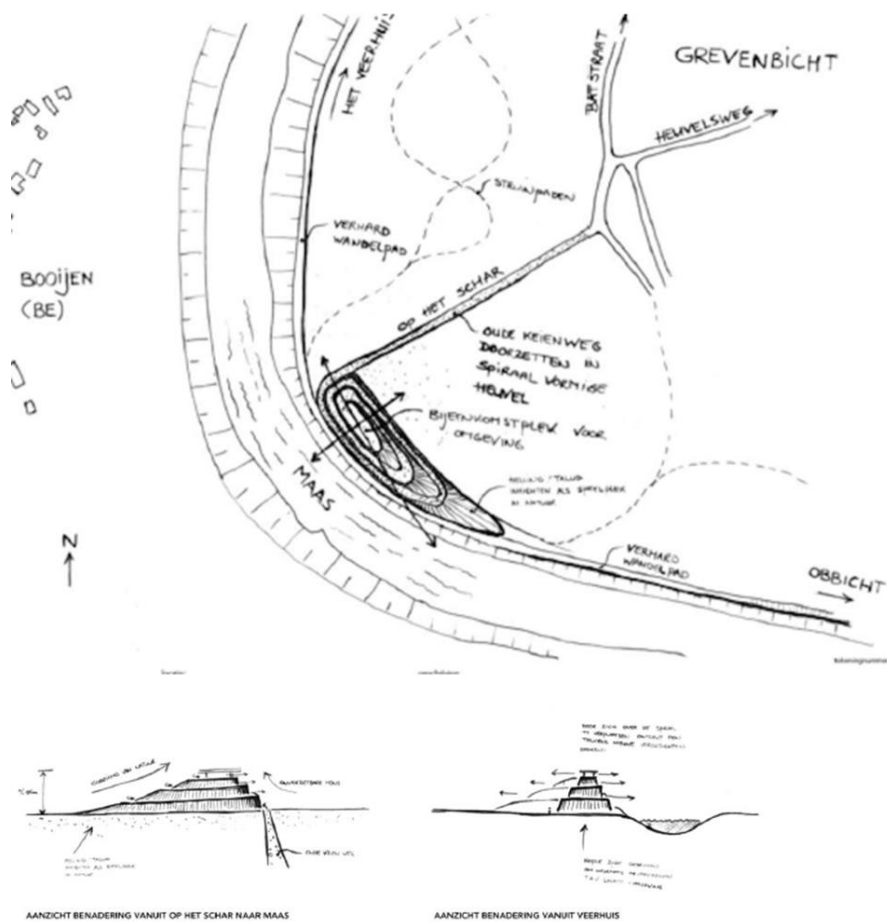
2.3.2 Nieuwe situatie

Het gebied Elba is bijzonder omdat er door de aanwezigheid van vervuilde grond (oude grindgaten zijn opgevuld met mijnslib) maar een gedeeltelijke rivierverruiming is. Het gebied wordt wegens de te hoge kosten (helaas) niet gesaneerd, maar langs de Maasoever afgedekt met zeil en keien om uitspoeling van de vervuilde grond te voorkomen (zie bijgaande foto). De verwachting is dat door afzetting van slib tussen en op de keien weer een vegetatie ontstaat en dit gedeelte uiteindelijk ook weer toegankelijk wordt.

Voor de dorpelingen is de Elba het dichtstbijzijnde uitloopegebied, inclusief veerstoep en visvijvers. De toegang tot het gebied vanaf het monument op de Heuvelsweg (Romeinse weg/Op het Schar) en bij het Veerhuis en de veerstoep zal ook in de toekomstige situatie gehandhaafd moeten blijven. De werkgroepleden (architecten werkgroep Tiny) waren het erover eens dat het dorp weer met zijn gezicht naar de rivier gedraaid moet worden. Dat betekent dat een zekere mate van toegankelijkheid en naast natuur en ook recreatief medegebruik voor de bewoners van het gebied, mogelijk moet zijn. Er ligt een uitdrukkelijke wens om in dit gebied (semi)verharde paden aan te leggen om het gebied toegankelijker te maken voor mindervaliden. Het gebied mag niet door omheiningen of anderszins opgeknapt worden: natuur en bewandeling gaan hand in hand. In de praktijk blijkt nagenoeg iedereen zich aan de gebaande paden te houden. Er liggen wensen voor een uitkijkheuvel en een strandje.

Schetsimpressie n.a.v. workshop “Tiny”

De bestaande wandeling door de kern van Grevenbicht en Obbicht genaamd “Romeins Bicht” (met veel historische info) behoort tot de wandelstructuur. Er is ook een bestaande wandelroute Grevenbicht -Obbicht (Grevenbicht langs Obbicht SG04 Sittard-Geleen) die bij de VVV Zuid-Limburg staat.

2.4 Grevenbicht Koeweide

2.4.1 Oude situatie

Het oude landgebruik was voornamelijk agrarisch, waarbij het landschap zich vooral kenmerkte door akkers afgewisseld met grasland, populierenweides en hoogstamfruitboomgaarden. Beeldbepalend in dit gebied is de Kingbeek met aan de oevers knotbomen, die richting “Kink” stroomt. Vanaf de winterdijk was het gebied toegankelijk voor wandelaars en fietsers via de Slapersdijk. En kon er via de Deylersweg en een oversteek via een brug over de Kingbeek, een ommetje worden gemaakt richting Op de Coul.

2.4.2 Nieuwe situatie

Koeweide is sinds het begin van de werkzaamheden in 2015 afgesloten wegens de afgravingen en de werkwegen die door het gebied lopen. Dit zal zo blijven tot de afronding van de werkzaamheden medio 2026.

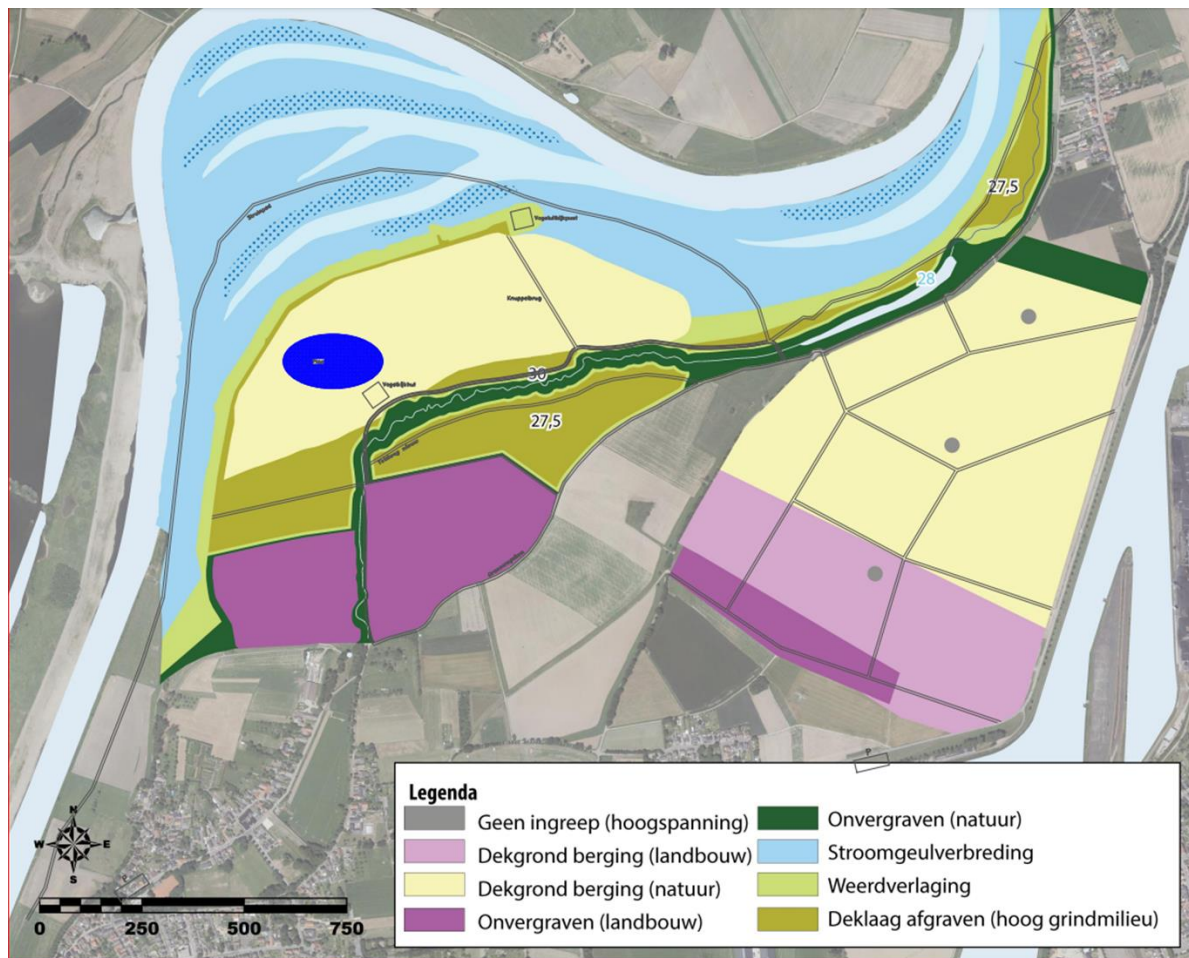
Begin 2019 werden we door het Consortium verrast met plannen m.b.t. de onvergraven natuur en het Trierveld. De grijze vlakken (1) krijgen in de nieuwe plannen niet meer de bestemming onvergraven natuur, maar worden ineens bestempeld als deels onvergraven landbouw. De grijze vlakken (2) in het Trierveld worden landbouw. Tweederde deel van het Trierveld (3) wordt minder hoog opgevuld en krijgt bestemming natuur. Dit gebied (3) zou bovendien worden aangesloten bij het grote begrazingsgebied langs de Grensmaas door een verbinding te maken over de Ruitersdijk. En wordt dan struinnatuur zonder wandelpaden.

Het overige gedeelte onvergraven natuur is in de nieuwe plannen ineens veranderd naar “mogelijkheden hoog grindmilieu”. Een groot nadeel van dit hoog grindmilieu is volgens ons dat het karakteristieke gebied rondom de Kingbeek dusdanig wordt aangetast dat dit vanuit landschappelijk oogpunt onaanvaardbaar is. Er wordt in deze gebieden nl. 2,5 m tot 3 m dekgrond weggegraven waardoor er een laagte (“kuil”) ontstaat die begrensd wordt door een soort wal waarin de Kingbeek stroomt. Aan de andere zijde van de wal loopt het gebied dan weer omlaag richting de Maas. De Kingbeek lijkt op deze manier als een soort snelweg door het gebied te lopen.

Wensen van de werkgroep:

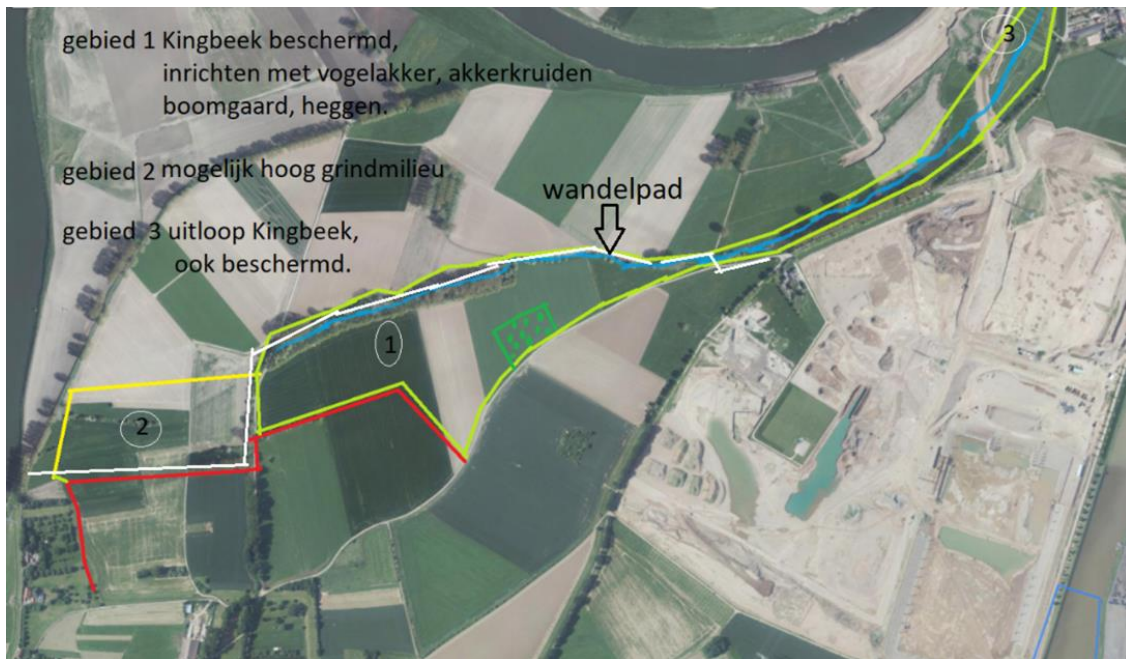
De gebieden aan de zuid- en oostkant van de Kingbeek (zie onderstaand ontwerp) moeten niet bij de Grensmaas worden betrokken! Bescherm dit gebied tegen de grote grazers! Onze zorg is dat ze de gehele biotoop zoals de Kingbeek nu is, zullen verstoren/vernielen.

Voor het gebied ten zuiden van de Kingbeek wat in de nieuwe plannen van het consortium/natuurmonumenten staat beschreven als “deklaag afgraven hoog grindmilieu”, hebben wij door Dhr. Oudejans (ecoloog IKL) een rapport (Inrichtingsplan Koeweide/Trierveld) laten opstellen.

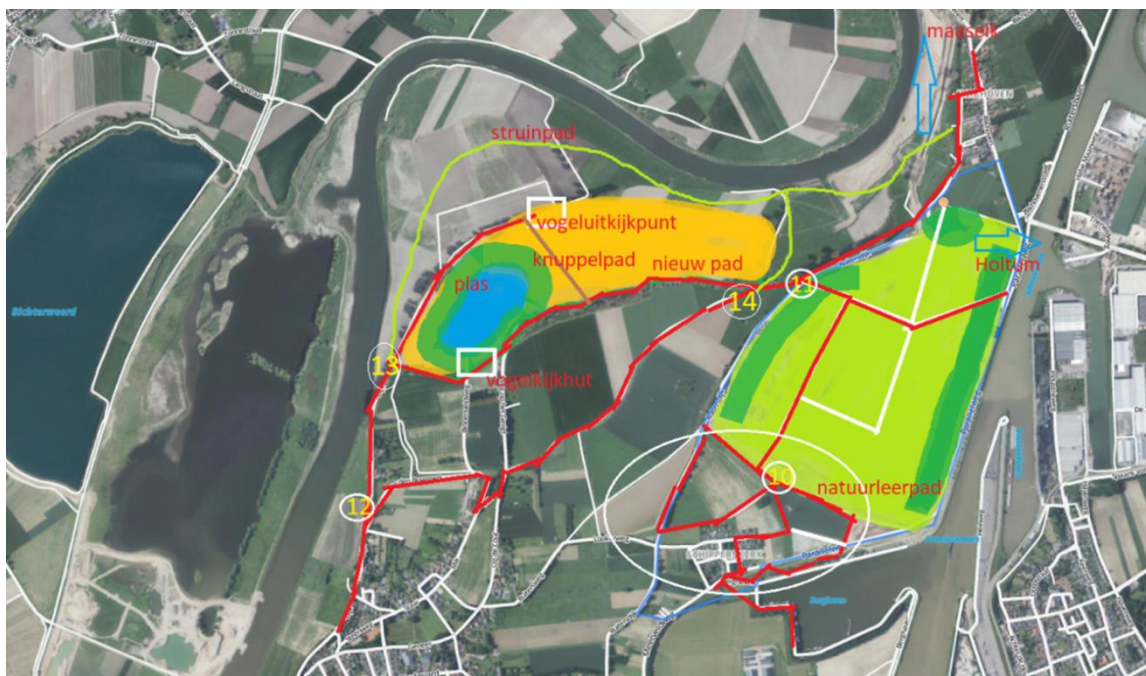
Hierin staat beschreven hoe waardevol het gebied is en hoe door inrichtingsmaatregelen het gebied verder kan worden ontwikkeld. Karakteristieke elementen zoals de bekende Limburgse heggen langs fruitweide, bloemrijke akkers en weides (agrarisch natuurbeheer) zijn hierin beschreven. Evenals een picknickplaats voor wandelaars of fietsers.

Het uitgebreide rapport is als bijlage bijgevoegd.

Bovenstaand een mogelijke inrichtingsschets van het gebied.

Het met wit aangegeven (verharde) wandelpad kan de verbinding worden tussen de dijk in Grevenbicht met de Ruitersdijk, om van daaruit naar het zuiden of noorden te wandelen. Door gebied 1 loopt ten zuiden van de Kingbeek een oude veldweg: de Gerigt veldweg. Volgens mythes werden via deze weg heksen naar het Gerigt (rechtbank) gebracht om daar te eindigen op de brandstapel. Deze weg zou uitstekend kunnen dienen als ruiterspad dat uitloopt richting Trierveld waar weer andere routes mogelijk zijn.

Bovenstaande schets met wandelpaden. Een uitdrukkelijke wens is om een verhard wandelpad ten noorden van de Kingbeek via de dijk in Grevenbicht (Slapersdijk), te maken. En zo de knooppunten 13 en 14 naar de Ruitersdijk te verbinden. Door dit pad te verharderen wordt het gebied ontsloten en kunnen mensen die minder goed ter been zijn, ouders met kinderwagens, etc. weer een ommetje maken.

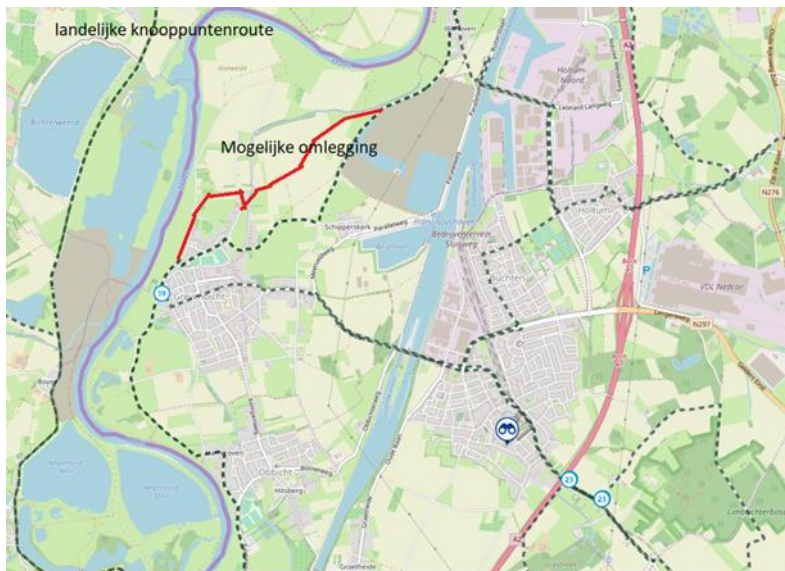
Tijdens de drukbezochte informatieavond (d.d. 16-9-2019) was dit ommetje een nadrukkelijke wens van de mensen uit het dorp. Ze vinden dat het gebied “hun is afgenomen”.

Er kunnen met uitzicht op de Maas aan de ene zijde en de Kingbeek aan de andere zijde, educatieve elementen en zitbanken langs dat pad geplaatst worden, om het nog aantrekkelijker te maken.

Het pad kan ook meegenomen worden in de IKL Grenslandroute langs de Maas die nu in kaart wordt gebracht.

Het Maasgebied is een vogelrijk gebied. Veel trekvogels volgen de Maasroute en gebruiken dit gebied om te foerageren en te rusten. Dit geeft gelegenheid om vogels te spotten. Bovenaan in de tekening is een vogeluitkijkpunt opgenomen dat over de Maas kijkt. Beneden is een vogelkijkhut getekend naast een aan te leggen plas. Deze plas kan gemaakt worden door een gedeelte van de “banaan” op dusdanige hoogte op te vullen, dat hij altijd watervoerend blijft. De plas zal worden omzoomd door de te verwachten wilgen. Dit alles zou een prachtig gebied kunnen worden, waar ook ouders met kinderen op een laagdrempelige manier kunnen kijken naar vogels. Een knuppelpad of verbinding met stapstenen van Slapersdijk naar Kingbeek, zou het nog spannender maken.

In de nieuwe situatie is het wenselijk dat de fietsroutes korter bij de Maas worden gelegd door het “Groenwegskan” op te nemen in de knooppuntenroute. Het Groenwegskan vormt de grens tussen het nieuw in te richten gebied (noordelijk) en de bestaande landbouw zuidelijk.

2.5 Grevenbicht Kink

2.5.1 Oude situatie

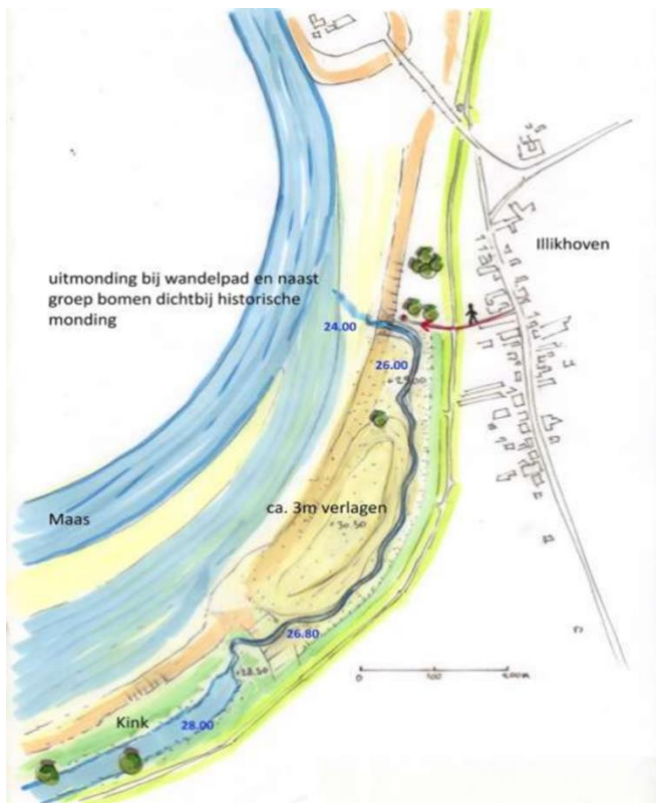
In de oude situatie stroomde de Kingbeek via de Kink richting Maas om daar uiteindelijk via een betonnen duiker uit te stromen. Over de Ruitersdijk loopt een bestaande fietsknooppuntenroute. Vanaf hier is de Kink goed te zien.

2.5.2 Nieuwe situatie

In de nieuwe situatie zal de Kingbeek een stuk noordelijker in de Maas uitmonden. De IVN Werkgroep Kingbeek heeft in samenwerking met Heemkundevereniging Bicht een plan gemaakt dat ook akkoord is bevonden door het Consortium.

De nieuwe loop van de Kingbeek zal vanaf Kink tot de uitstroom in de Grensmaas, beschermd moeten worden tegen begrazing en betreding van Konikpaarden en Galloway runderen.

Inwoners van Illikhoven willen graag een bruggetje of stapstenen om zo de Kingbeek over te steken om in het gebied te kunnen struinen. Zie schets.

2.6 Schipperskerk Trierveld

2.6.1 Oude situatie

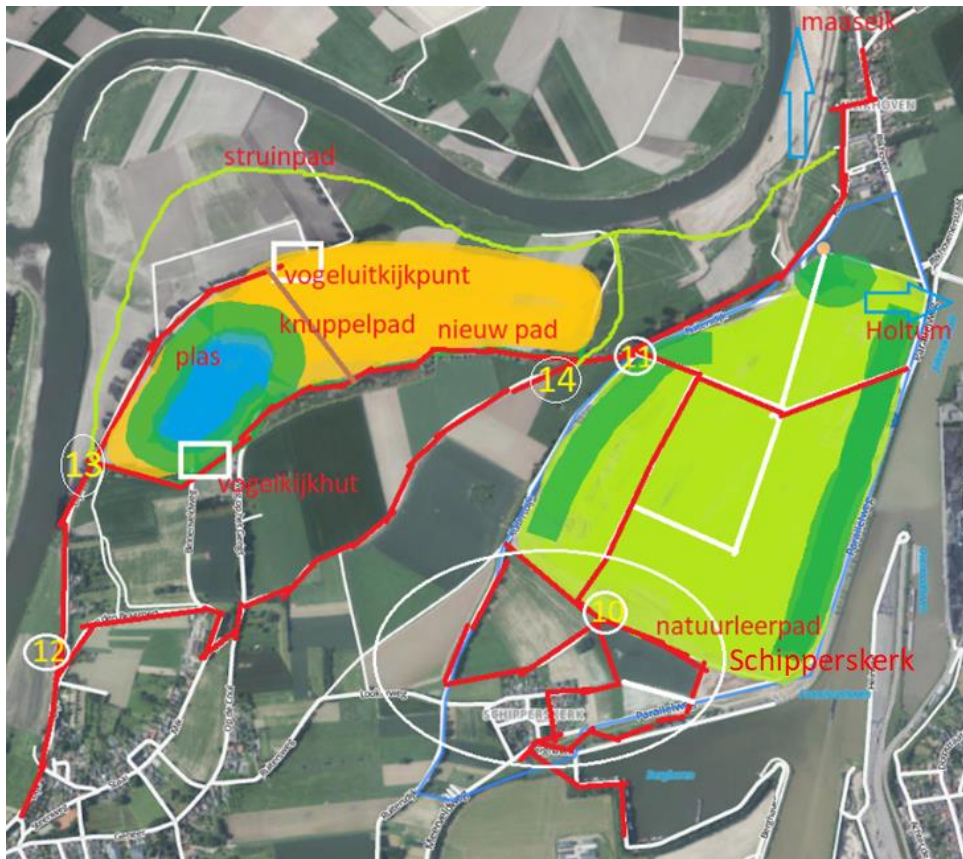
Het Trierveld was altijd al een winzone voor klei die gebruikt werd voor de dakpannenindustrie, hierdoor waren er verlagingen in het gebied. Nagenoeg het hele Trierveld was in gebruik als landbouwgrond. Het gebied werd ontsloten door veldwegen met historische benamingen. Verder lag er een vuilstort in het gebied dat i.v.m. de grensmaasplannen is gesaneerd.

2.6.2 Nieuwe situatie

Rechtsonder in de afbeelding ligt de wens om een natuurleerpad (2,5 km) aan te leggen in het groen rond Schipperskerk.

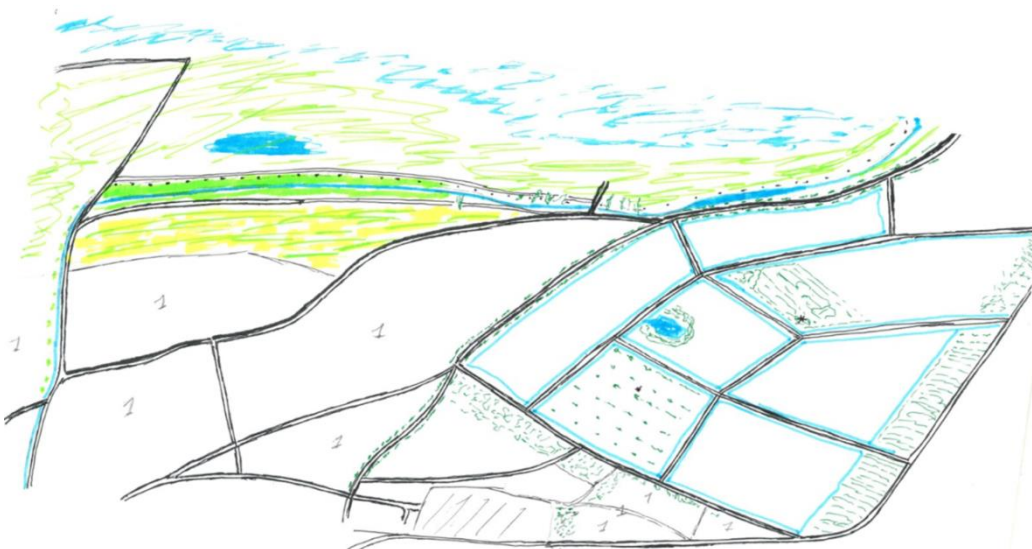
Er wordt daar door vrijwilligers al een (pluk)fruitboomgaard onderhouden en er ligt een notenboomgaard met vleermuizen-winterverblijf. Verder ligt er een bloemenweide, waar dit jaar ook een insecten- en vlinderhoek wordt aangelegd. In dit gebied wordt al jaren tijdens boomfeestdag met schoolkinderen gewerkt om het mooier en educatiever te maken. Dit met medewerking van het Consortium en de gemeente. Mensen uit de omgeving komen hier graag wandelen. Samen met de mogelijke wandelpaden door het Trierveld, aansluitend aan de Kingbeek/Maas, zou hier een uniek wandelgebied kunnen ontstaan.

Verder bestaat er de wens dat in het Trierveld de oude wegenstructuur (inclusief historische benamingen) wordt teruggebracht als het gebied weer terugkomt als landbouwgebied.

In het huidige bestemmingsplan (Winzone Trierveld en Grevenbicht) staat het Trierveld beschreven als: “Na ontgronding en opvulling agrarisch gebied met waarden”. Er staat beschreven dat “bij het agrarisch gebruik rekening gehouden wordt met de landschappelijke en/of natuurlijke waarden van het gebied.”

Er is belangstelling van boeren voor het gebied Trierveld. Zij redeneren het is goede vruchtbare grond die vanwege zijn vruchtbaarheid geschikt is voor biologische teelt. Samen met de genoemde landschappelijke en natuurlijke waarden kan het zorgen voor de nodige biodiversiteit.

Getekende schets (H. Poulissen) van de mogelijk hernieuwde inrichting van de landbouwgebieden in het Trierveld met boomgaard, poel, afvoersloten en bosstrook langs Julianakanaal.

2.7 Illikhoven – Visserweert

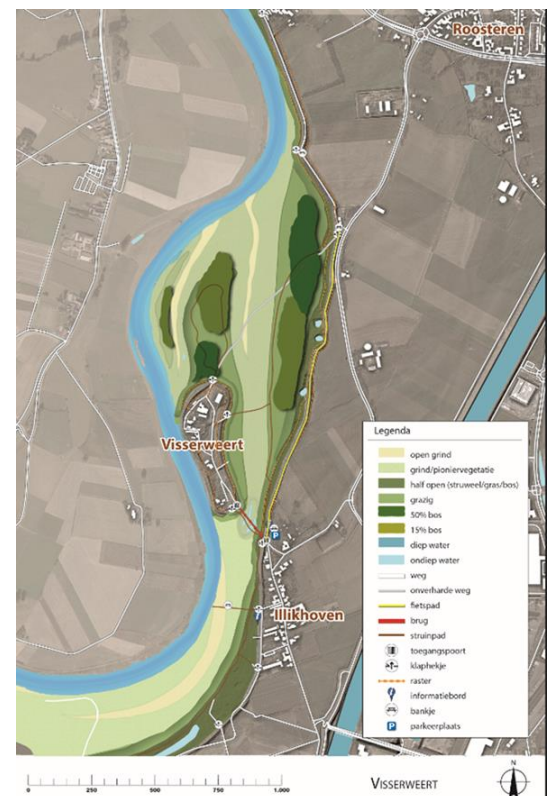
2.7.1 Oude situatie

Vroeger werden Illikhoven en Visserweert gescheiden door een winterdijk waarbij de dijkdoorgang kon worden afgesloten. De Maas stroomde vroeger alleen ten westen van Visserweert verder noordwaarts. Visserweert was in het noorden via de weg van Illikhoven naar Roosteren, verbonden met de Ruitersbaan richting Roosteren.

2.7.2 Nieuwe situatie

In het beheerplan Visserweert (2 mei 2018 Bureau Stroming) staat dat in het gebied zelf geen permanente recreatieve infrastructuur komt. De eerste tijd worden er hoogstens enkele struinpaden uit gemaaid. Op het tracé van de vroegere weg, die vanuit het noorden van Visserweert richting noordoost loopt, is een struinpad voorzien dat wordt gemarkeerd door maaskeien. Daar waar het struinpad het diepste deel van de nevengeul doorkruist, worden extra maaskeien gelegd zodat avontuurlijke wandelaars hier nog bij iets hogere waterstanden met droge voeten kunnen oversteken.

Hieronder een luchtfoto en het eindontwerp van de locatie Illikhoven en Visserweert. Hierop is te zien dat de Maas al bij iets hogere afvoer ook ten oosten van Visserweert stroomt. Zo ontstaat de nodige rivierverruiming. Rechts onderin deze foto ziet u de eerste hoogwaterbrug van Limburg, die Visserweert verbindt met de omgeving. Dit is een trekpleister, zeker als het hoogwater is. Rechts loopt een prachtig pad over de dijk. Een van de mooiste stukjes langs de Maas om te fietsen en wandelen.

3. Uitgangspunten voor recreatie.

Fietsen:

Zoveel mogelijk aansluiten op het bestaande fietsroutenetwerk en hierbij de winterdijken langs de Grensmaas en de jaagpaden langs het kanaal betrekken. Via de VVV zijn al veel routes op kaart o.a. lange afstandsfietsroutes.

Wandelen:

Het aanleggen van een knooppuntenwandeleroutenetwerk.

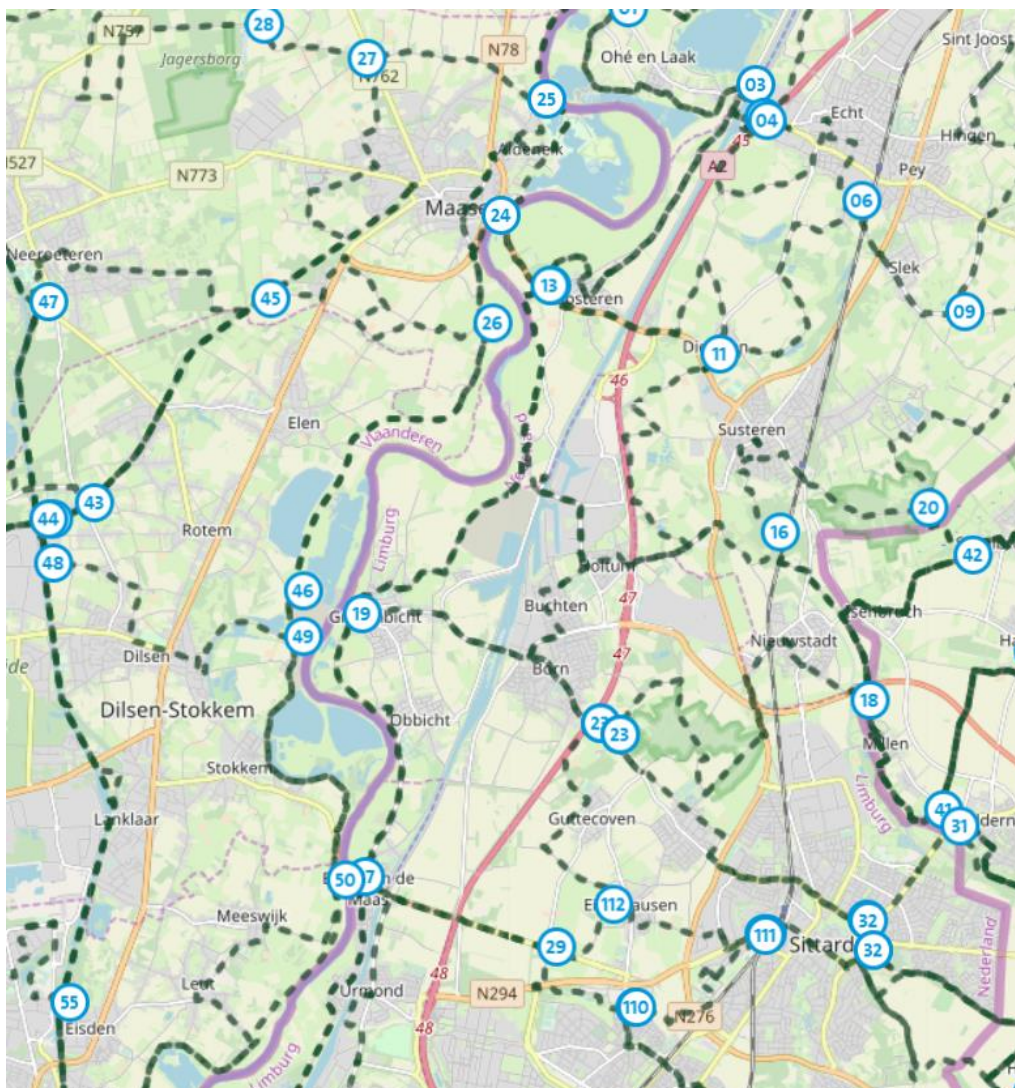
Ommetjes aanleggen rond dorpskernen, korte wandelpaden die rondgaan of een 8 beschrijven, die interessant genoeg zijn voor dagelijkse of tenminste frequente bewandeling (Nederland beweegt).

Deze vervolgens via de knooppunten met elkaar verbinden tot een robuust wandelnetwerk, zoals b.v. reeds in de gemeente Echt-Susteren het geval is.

Creëren van ruiterpaden.

Tevens bestaande en oude historische veldwegen terugbrengen in het agrarisch cultuurlandschap en deze ook onderdeel laten maken van de boven beschreven structuur.

Bij ieder hoogwater zal er door de manier hoe nu grind wordt afgegraven, zwerfvuil achterblijven op de oevers van de Maas en in de opschietende vegetatie. Het is erg belangrijk om deze rommel te verwijderen. Mogelijk dat bewonersgroepen zich onder regie van de gemeenten, Natuurmonumenten of IVN aansluiten bij samenwerking "Schone Maas Limburg".

4. Slotwoord

Deze visie is verder uitgewerkt en aangevuld naar aanleiding van een informatieavond (16 september) die wij hebben georganiseerd voor de bewoners van de aanliggende dorpen. Met 51 personen was er een goede opkomst en het meest gehoorde geluid op deze avond was: maak de nieuwe Grensmaasnatuur meer bereikbaar en begaanbaar. Zoals een aanwezige het verwoordde; “De grindboeren hebben ons het dorp ingejaagd en nu willen we weer zover mogelijk terug naar de Maas”.

Verder is deze visie gepresenteerd aan de wethouders Dhr. Meekels en Mevr. Schmitz van de gemeente Sittard-Geleen, alsook aan de gedeputeerde Mevr. Brugman-Rustenburg van de Provincie Limburg.

Werkgroep Nieuwe Grensmaasnatuur:

Henny Poulissen (Grevenbicht)

Han Stiphout (Visserweert)

Jaques Mohr (Illikhoven)

Sjaak den Hollander (Illikhoven)

Pierre Gorissen (Nattenhoven)

Frank Schreuder (Illikhoven)

Cyrille Larosch (Obbicht)

Wim Wackers (Schipperkerk)

Foto's en afbeeldingen van Consortium Grensmaas en flying eye

Literatuur: bestemmingsplan Grensmaas winningszone Trierveld/Grevenbicht

Foto's, wandelpaden, tekst en presentatie Wim Wackers & Cyrille Larosch

Getekende schets, ondersteuning en kopieerwerk Henny Poulissen

Foto's en tekst werkgroep “Tiny”

Fietsknooppunten ANWB

Bijlage: Inrichtingsplan Grensmaas Koeweide/Trierveld P. Oudejans ecooloog IKL